

KERZU 1974

« POBL VREIZH »

B. P. 304

29273 BREST CEDEX

●
KOUMANANTOU

Boutin : 10 L

Skozell : adalek 20 L

C.C.P. 2746-79 Rennes.

NIV. 59

1^{LUR}

POBL VREIZ

PENAOS E VO KEMPENNET

AODOU BREIZH ?

Hag a-nevez en-dro dimp ?

PENNAD-STUR

Hirie an deiz p'ema fall an traoù er vro, gant ur bern kudennoù sosial evel an *dilabour*, ar *goprou izel*, an *uzinioù o serriñ*, an *dic'hoprañ*, an *divroañ*,

ez eus bet klevet tri c'hannad (*depute*) o komz en *Assemblée nationale* evid difenn... ar skolioù «libr». Breton o zri evel just : Guermeur, Rohel ha Bécam !

Beb tro ma tigor ur c'hannad breton e c'henoù e vezer en-gortoz e c'houlennfe kontoù digant ar gouarnamant : «Ha petra oc'h en soñj ober evid dic'hopridi Banaleg pe Gwipavaz, evid labourerion Binst pe Laita, hag all... ?

Hag evid ar pesketaerezh ? Hag an uzinioù ho poa prometet dimp ? Hag ho raktresoù (*plañioù*) fallakr evid ober eus Breizh ur vro evid an douristed hag ar soudarded ?...

Gwashoc'h eged biskoazh, e 1974 e tlefe bezañ ur c'hannad breton a-eneb d'ar gouarnamant, o lavaroud e begement dezañ, o reiñ bazhadoù dezañ.

Ha petra 'weler ? Pa 'n em lak an Aotrou Rohel da gomz, evid ar *wech kentañ*, dirag ar gannaded all, ec'h eo evid difenn a-greiz e galon ar skolioù kristen. Kozh kaozioù ! Pa vije dleet deze difenn interestoù gwirion o fobl !

N'eus netra da c'hortoz 'vad a-berzh an dud-se, hon c'hannaded eus an tu dehoù, hag a genlabour gwashañ ma c'hallont gant ar gouarnamant gall a wask ac'hanomp. Gant o doareoù fall ec'h int en em laket a-eneb pobl Vreizh. Gwir enebourion pobl Vreizh int.

Aon o deus, evel o mistri, rag brud an emsavadeg hag an esperañs a zo o tiwanañ e-touesk renkadoù labourerion hon fobl, hag e klaskont henn mogañ. Se zo kaoz e lavar tud evel Rohel, pa reont van da soursial ouzh ar brezhoneg : «Hirie an deiz, p'emañ pennet ar re yaouank da zisteurel talvoudegezh ar c'hredennoù a-gozh (*tradisionoù*), e kavfent (gant ar brezhoneg) un deskadurezh yac'hus. Setu aze petra eo ar brezhoneg evite : mad da zerc'hel ar Vretoned dindan treid ar re o gwask. Evidomp-ni, tud **U.D.B.**, pa stourmomp evid ar brezhoneg, ec'h eo evid klask dieubiñ (*liberiñ*) hon fobl ! Petra o deus 'an dud-se da ginnig dimp ?

«Katolik ha breizhad bepred !»⁽¹⁾
«Ha pennoù kaled ive, boulc'hurun !

N'eo ket diaes choazañ : pe mont war-gil gant an tu dehoù, pe WAR-RAOK gant **U.D.B.** evid Breizh socialist.

(1) *Ni a gred e c'heller bezañ kristen ha penn-araok, int na reont ket !*

Penaos e vo kempennet aodoù Breizh ?

Petra 'vo savet war hon aodoù er bloa-vezhioù da zont ? Ema ar gouarnamant o kempenn ur ragtres, ur schema evel ma lâz.

Eüruzamant n'eo ket kuzet nag an dra nag ar c'hartennoù : an holl a c'hall o gweloud hag ober evezhiadennoù pouezus.

D'an 22vet a viz here, en Oriant, hanterkant dileuriad eus ar micherioù a sell ouzh ar mor, o deus roet o ali : er schema-se ne vez ket meneget ar porzhioù-pesketaerezh etre Douarnenez ha Sant-Brieg... Ne vez ket meneget ken-nebeud pleg-mor Brest lec'h ma vez parkeier-istr, nag enezenn Houad lec'h m'eo bet savet gant ar besketaerion o-unan ar c'hentañ ti-diglorañ (*eklozeri*) evid vioù legestr.

Kement-se zo bet gwelet mad-tre gant Allio, dileuriad ar C.F.D.T., ha Gyuillevic, dileuriad ar C.G.T., ha Besnard, prezidant ar F.R.O.M. «Klask a reer kreskiñ dreist holl an tourism, ar porzhioù-plijadur hag enklask ar petrol, kentoc'h eged kreskiñ ar porzhioù-pesketaerezh». Ouzhpenn, 345 kuzul - kêr a vo goulennet digante o ali ; hini an Oriant en deus respontet dija. Merkiñ a ra «ez eo re ledan lod an tourism ha ne zlefe ket bezañ nemed un industri war-lerc'h re all pouez-usoc'h».

Diouzh e du, hini Keberen a verk ivez : «N'eo ket bet meneget porzhioù-pesketaerezh ar gourenez na re Houadig, Edig hag ar Gêrveur.

Ur wech ouzhpenn, ez eo lakaet sklaer bolantez ar gouarnamant : ober eus hon bro un dachenn dourist hag ur c'hamp soudardel.

D'ar Vretoned da respont.

Michererion Pondi en em zifenn

Ne vez komzet e Breizh nemed eus an uzinioù a laka an alc'hwez dindan an nor, pe o klask kas kuit ul lod eus o micher-erion.

An uzin Jacques e Pondi a ra prenestri modern, diw werenn deze, ha klask zo warno bremañ ma klasker leskiñ nebeut-oc'h a fuel.

Daoust da se, ar renerion a oa en o soñj kas kuit 32 mecherour — ha re all goude. Ma ! ar vecherion o deus skrapet an uzin. Goulenn a reont ma vo bihanaet eur-vezhioù labour ar sizhun betek 28 eurvezh zoken !

'Benn ar fin, o deus kroget en-dro gant o labour : prometaet eo bet deze ne vefe ket kaset kuit hini ebed a-raok fin ar miz ataw.

A-hend-all, un ti *F.P.A.* a vo savet e Pondi hag ur plas asuret d'ar re o devo desket ur vecher nevez.

Ar sizhun labour a vo 32 eurvezh enni.

Morbihan :

a-du : Allainmat (P.S.)

a-eneb : Bouvard, Le Cabellec (Ref.),
Laudrin (U.D.R.), Grimaud,
It. Stephan (R.I.)

pez a zo en oll : a-du : 10
a-eneb : 23.

N'eus ket ezomm da zisklêriañ deoc'h, lennerion, diwar besort levêzon eo diwanet an 23 mouez a-eneb. Komprenet ho peus sur-mad !

Jedoniezh arnevez = matematik modern

Pa vez klevet komz eus sifroù zo, miliardoù a-hont, miliardoù alese, n'eo ket posubl tremen heb bezañ un tammig souezhet : « Prestañ a ra ar gouarnamant ur miliard da *Citroën*. » Se zo bet lavaret gant ur ministr bennag, ken diseblant ha pa vije bet o leuskel ur bramm... Ha gwir eo : ur miliard a lurioù gall zo nebeud a dra, daoust deze da vezañ *ponner*. Rag, hervez a lenner, mil daou-c'hant miliard a zollaroù a vo berniet e 1985, gant ar broioù benniget a zo goloet o douaroù gant puñsoù-petrol. Dollaroù pe « petro-dollaroù », evel ma vez graet dioute bremañ. Perag 'ta neuze tamall ar paour-kaezh impalaer Haile Selassie, en deus rastellet e-unan-penn, hervez kont, (ha lakâet en Europa a-bezh d'ober bugale...), nemed pempzeg miliard a zollaroù : trawalc'h da reiñ boued d'e chas bihan rodellag... ha da gas da anaon 100 000 den a zo marvet gant an naon e Bro-Etiopia, warlene.

N'eo ket an arc'hant a vank, evel ma welit ! Med bezañ zo ivez, goude ar sifroù re vras ha *dreistmuzul*, ar re vihan ha *dreistmunud*. E bro-vBangla-Dech, setu tud o vervel ive gant an naon : 27 000 da nebeutañ e-pad an tri miz tremenet. Ha

A-benn ar fin !

Setu roet ar gwir d'an dougerezed da ziforc'hiñ dindan deg sizun ma n'o deus ket c'hoant da gaoud ur c'hrouadur. Votet eo bet al lezenn-mañ gant an deputeed d'an 29 a viz du. Bet zo bec'h ha sachadeg-blew e-pad un toullad devezioù. An darn vrasañ eus paotred an tu dehoù a oa a-er-eb — hag en o zouez, pennoù bras evel Debré ha Guichard. Tud onest ha didro zo moarvad e-touez ar re-mañ ; hogen tud pilpous zo ivez jezuisted bravoc'h da weled evid da gaoud. N'int ket chalet, ar juloded-se, gant ar gudenn, peogwir o deus arc'hant a-walc'h da gas o gwraez, o c'hamalad-ezed pe o merc'hed yaouank d'ober un droidad buan-ha-buan da Vro-Saoz pe da Vro-Suis, lec'h ma vezont disammet, ha mad pell zo.

En desped da se, eo bet votet al lezenn gant 284 depute : 189 a oa a-eneb. Hogen, n'eo ket peurechu an traoù ; skoilhañ vo c'hoazh moarvad war an hent. Ar senedourien da gentañ, ha diwezataoc'h, pa vo lakaet al lezenn da dalvezoud e savo enebiez adarre.

E gwirionez, n'eo ket gant lezennoù hebken e vez diskoulmet kudennoù eus ar seurt-se, ha diforc'hiñ n'hell ket bezañ un dra voutin. Red vo kelenn d'an dud pesort doareoù implij evid kaoud o bugale p'o deus bolontez da gaoud aneze.

Gwelomp bremañ penaos o deus votet deputeed Breiz :

Penn-ar-Bed :

a-du : Becam de Bennetot (U.D.R.)
Le Pensec (P.S.)

a-eneb : Caill (U.D.R.)
Crenn, Guermeur,
De Poulpique (U.D.R.),
Rohel (R.I.)

Aodoù-an-Hanternoz :

a-du : Bourdelles (Ref.),
Josselin (P.S.U.)
Le Foll (P.S.U.)

a-eneb : Gnan (U.D.R.)
Ollivro (Ref.)

Departamant an Naoned :

a-du : Chauvel, Carpentier (P.S.)
a-eneb : Bolo, Richard, Macquet,
Guichard (U.D.R.),
Maujouan du Gasset (R.I.),
Hunault.

Departamant Roazon :

a-du : Cointat (U.D.R.)
a-eneb : Bourges, Cressard,
Le Douarec (U.D.R.),
Méhaignerie (C.D.P.),
Renouard (R.I.)

Arc'hant an dud

Un druez eo gweloud penaos e vez foetet arc'hant an dud, an arc'hant deomp-ni, gant ar gouarnamant.

— N'eus gweneg ebed evid paeañ un toullad labourerion ouzpenn er Post evid ma vo deread doareoù-labour paotred al lizeroù. Hag e-pad-se, e vez debret miliardoù da rikamaniñ ar vombezenn atomeg ha da sevel kazarnioù nevez, e Breiz, da skwer.

— N'eus ket arc'hant evid gwellaad stad ar skolioù lik, med bez' ez eus da reiñ d'ar skolioù prevez evid stummañ yaouankizoù a-zoare evid ar batroned.

— N'eus ket ul liard toull ouzpenn da ginnig d'ar familhoù, med ur yalc'had a ur miliard a vo roet d'an Intron Citroën evid addimeziñ gant an Aotroù Peugeot. Pelec'h e tremeno an arc'hant-se ? Petra 'vo graet gentañ ? Den ne oar just a-walc'h, ha den er gouarnamant ne glasko gouzoud.

N'eus ket arc'hant da stummañ kelennerion war ar brezoneg ha da baeañ aneze evel m'eo dleet med bez' ez eus moneiz da stummañ kelennerien war ar galleg da gas da vro-Louiziana, pe lec'h all.

— N'eus ket arc'hant a-walc'h evid miroud oll gelaouennerien an O.R.T.F. er c'hevredigezioù nevez-savet, ha neuze 'vo skarzetaet kuit 263 aneze ; med arc'hant zo evid paeañ kelaouennerien nevez o tont eus Europa-1 pe Luxembourg.

Posubl e vefe kaoud skwerioù evel-se a-vil-vern. E gwirionez, ez eo treuz-dispignet arc'hant on tailhoù ha poent bras eo cheñch bazh d'an daboulin.

**Echu an divroañ
Labour er vro,
bremañ !**

trawalc'h e vo reiñ deoc'h daou sifr hebken. E Rangpour, ur gêr eus ar vro-se, gopr ur micherour-douar zo 2,40 lur evid un devezh ha priz ar riz zo 5,40 lur ar c'hilo !

Penaos ? Perag ? deteg pegoulz ? Daoust hag-eñ ez eo posubl gouzañv un diforc'h ken ramzel ? Lod a lavaro diouzhtu : ar gapitalourion zo kirieg eus an dra-se. Ar gwir zo gante, anad eo. Ha se zo bet ankouaet, un tammig re, gant paotred Klub-Rom, zo o vont da embann un danevell nevez : « Petra zo d'ober war-c'hoazh. » Kavet e vo enni ur bern sifroù diwar-benn amzer-da-zont ar bed : trawalc'h da vezañ spontet-krenn.

N'eo ket an dollaroù a vanko, pe « petro-dollaroù » pe « uranio-dollaroù ». N'eo ket ar mennozioù a vanko, pe re ar gapitalourion, pe re ar sokialourion. *Ar boued* 'ni eo a vanko ar muiañ : ed, riz, laezh, kig... Spi hon eus e vo cheñchet da vad an traoù gant stourm ar sokialourion. Med n'eus forzh penaos, ne vo ket pinvidig ar bed diouzhtu, a-benn hanter-kant vloaz, ne lavaran ket. Ha da c'hortoz, n'eo ket posubl d'ar re a zo pinvidig-kenan *dija* e-keñver ar re all, bezañ gwir sokialourion, ma fell deze lodenniñ evite o-unan muioc'h a otoioù, skinwelerioù, gadjetoù, konkordoù, ha me 'oar... Keid ha ma chomo paour-noazh broioù all, ha tud enne o vervel gant an naon.

ISTOR AR SKOSEG

GANT *Seumas Mac a' Ghobhain*

An darn vrasañ eus an dud, hirie an deiz, n'hallont ket soñjal er skoseg heb soñjal war un dro en inizi Hebridez. Feiz ! vad a reont ! En amzer a-vremañ n'eus nemed en enezennoù-se e vez komzet bemdez c'hoazh gant peb rummad a dud. N'eo ket bet kont a-viskoazh e-giz-se koulskoude. Bet e oa na oa ket hebken ar yezh vroadel, med ivez yezh ar pemdez evid an darn vuiañ eus an dud.

Daoust m'eo krog mad ar saozneg e bro-Skos pell a zo, n'eus nemed nevez 'zo avad, ez eo deuet da vezañ yezh an niver brasañ eus ar Skosiz. Hiziw an deiz, ez eo ali an darn vuiañ eus an arbennigourion war ar gouezeleg e vije deuet hemañ, d'an amzerioù koshañ, eus bro-lwerzhon, war-dro tri c'hant bloaz 'zo a-raok donedigezh Jezuz Krist. Bet ez eus bet avad, gouizie-ion ken doujus all war un heveleb danvez, o lavaroud edo gant meuriadoù 'zo eus ar Bikted ur yezh ouezeleg tost-tre ouzh eben, zoken kent ma vije deuet ar Skoted da boblañ Argyll.

YEZH ROUANTELEZH SKOS

A-benn diwez an degved kantved goude J.K., e oa komzet gouezeleg e bro-Skos a-bezh. Didroadet en devoa ul langach predeneg kar dezhañ, o tennañ d'an hengembraeg, hag a zeue gant an darn vrasañ eus an dud. Kaeroc'h 'zo, d'ar c'houlz-se e oa en em ledet e Cumberland ivez, hervez skridoù kozh eus ar vro-se.

Red eo gouzoud groñs avad ne zeuas ket bro-Skos da vezañ ur gouezelegva dre ma voe aloubet ha lakaet dindan gazel-yew gant lezennoù strizh ha mougus. Bez' e voe kentoc'h labour kelenn ar visionerion gristen gouezeleger hag ar gerentiezh tost etre ar gouezeleg hag ar predeneg an hini a voe abeg da vestroniezh ar skoseg.

An holl dud, a beb orin hag a beb stad, hen komzas, koulz ar roue hag e sujidi a r

paourañ. Morse a-benn neuze n'eo bet bro-Skos ken unvanet, e ster gwirion ar ger.

AR BRINSED O VONED WAR AR SAOZNEG

Siwazh, war-dro 1068, e timezas roue Skos — *Colum a' Chinn Mhoir* — gant Margaret, ur saksonez anezhi, he doa tec'het rag an alouberion norman. Honnezh a oa krenn a-eneb ar gouezeleg.

Dre-se, e roas lañs d'ar saozneg el lez hag en iliz, seul aesoc'h ma lakaas Saozon da vistri enne. Diwar neuze e teuas an noblañsoù skosad da vezañ arallekaet ha da vezañ estrañjourion d'o fobl. A-benn ar fin e voent kirieg, dre hir amzer, da ziskar ar vroad skos dieub.

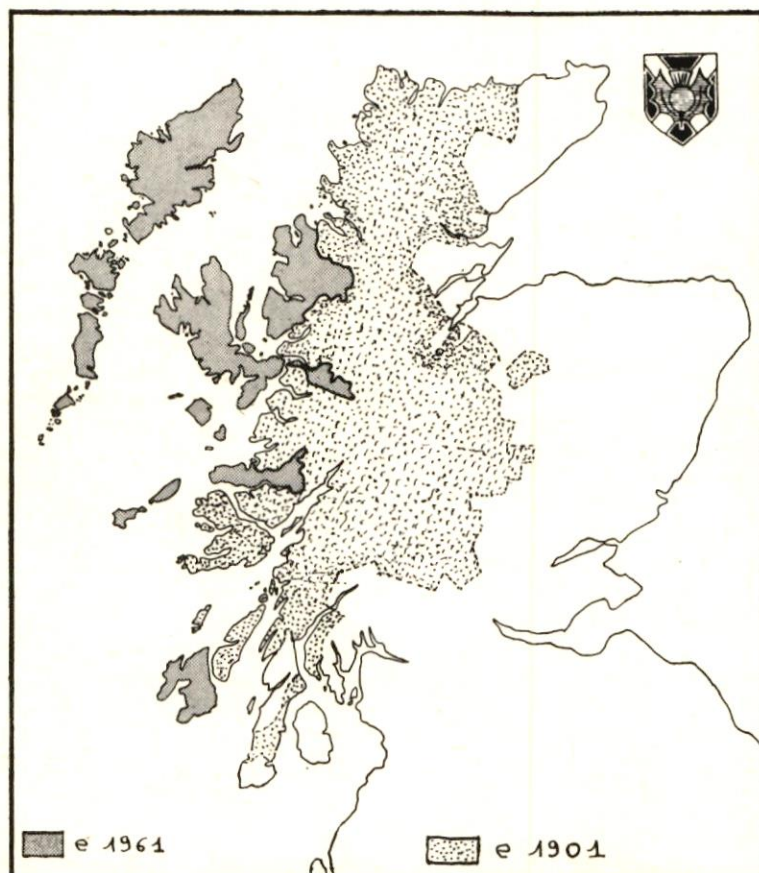

DISKAR AR GOUZELEG

En desped da saoznekadur al lez ha da saoznekadur an iliz e chomas ar gouezeleg yezh voutin ar Skosiz e-pad kantvedoù goude ren Colum ha Margaret.

Teurel pled e veze implijet ar ger *Scots* beteg ar c'hwezegved kantved evid enwel ar skoseg. Ar pezh a anwer *Scots* en hon amzer-ni avad, a dalveze rik-ha-rik *Inglis* (Saoz). Ar skrivagner kentañ anavezet a anwas *Inglis* ar Skosed a voe Gavin Douglas (1525). Abalamour da zegaserezh un heveleb doare da reiñ daou ster d'ar ger eo ez eas war washaad falserezh istor bro-Skos.

Ar skoseg ne voe diskaret nemed a-benn hir amzer goude-se. Ar c'habiten Burt, un ijiner-arme anezhañ, a roas da c'houzoud e veze komzet c'hoazh e Five da vare an Unvaniezh. Ouzhpenn-se e tisklêrias e c'helle yaouankizoù Five moned da baotred-micherour, hervez o c'henfeurlabour, war an diviz e vijent barreg a-walc'h war ar saozneg.

KARTENN AR SKOSEG

Er *Bardachd Ghaidhlig*, gant ar c'helenner William J. Watson, ez eo notennet e varvas e 1760, e Culzean e-kichen Maybole (Ayrshire), Margaret Mac Murray, a voe lavaret diwar he fenn e oa bet an hini diwezhañ e Carrick o c'houzoud gouezeleg abaoe ma oa bet.

Komzet e veze gouezeleg c'hoazh evel yezh voutin tost a-walc'h eus Glasc'ho e-tro bloavezhioù diwezhañ an naontegved kantved. An dra-se a zo meneget e *geriad-*

ur lec'hiadurel bro-Skos hag inizi morioù Breizh-Veur, a voe embannet e 1913. Din-dan anw Drymen (Stirlingshire) e c'heller lenn : **Du-mañ e vez komzet gouezeleg dreist-holl.**

Talvezout a ra ar boan merkañ ivez e oa poblet c'hoazh lod brasañ douar bro-Skos, e 1915, gant skosegerion. Kement-mañ a zo lakaet anad e pennad-skrid ar c'helenner Watson *Stad ar skoseg*, e kelc'hgelaouenn geltieg ar bloaz-se.

C'HWERVONI...

Hirie an deiz, evel just, evel ma oar pep hini ac'hanomp, ez eo cheñchet a-grenn penn d'ar vazh, hag ar saozneg a ren e bro-Skos, nemed en inizi Hebridez-se, ken «pell»... Ne oa ket dres abalamour na oa ket bet savet kêrioù a-walc'h, na dre ma oa bet graet muioù-h-mui gant binvioù-kelaouiñ, e kouezhas yezh vroadel Skos ken don er vouilhenn.

Ar skoseg a zo bet gwazh eus tagoù a beb tu, gant binvioù a beb seurt : gwech ez eo

bet labezet a-ratozh-kaer ar re a zeue anezhañ gante, gwech ez eo bet gwasket gant lezennoù, gwech ivez ez eo dinerzhet er skolioù en askont da bilpouzerezh lu.

Padal, n'eus ket a-walc'h eus ul levrig aseurt-se evid dibunañ en e hed istor amzer peuzchuet ar skoseg.

Daoust m'eo aet ar skoseg da netra, ez eus c'hoazh er vro merkoù, e stumm an anvioù-lec'h, da zegas soñj deomp eus ar pezh a oa bet, hag eus ar pezh a c'hellje bezañ adarre...

Gaelic for the Learner

Learn these Words
(Pronunciation in brackets. Key to pronunciation in Issues 1 and 2)

an robh (un raw), was, were?
eaglais (ayk-lish), church.
faisg air (fashk ayr), near to.
glé mhór (glay vor), very big.
annas a' mhadainn (owns u vatinn), in the morning.
feasgar --

A' Mhuile-mhagag

malbhas bláths an
--chd an

Clanna Nan Gaidheal
NA GRIOGARAICH

Leughadh
ANNS AN E

Cáite a bheil an ea eaglais faisg air an loc eaglais mór? Tha gu d eaglais glé mhór. An ra an eaglais an dé? Bha; i

SRADAG

Sluagh-ghairm: -- Ard
Guthas: Giuthas
Guthas: Giuthas

IAIN AN T-SAIGHDEI

NOTENNOU

Er bloaz 1974, hervez ar jedadurioù newesañ, ez eus tost da 90 000 gouezeleger e bro-Skos, ar pezh a ra 1,6 % eus ar boblañs (pemp milion a dud).

El lod paourañ ha dudutañ eus ar vro, e klewfet skoseg, dre vras, etre Glasc'ho hag an Hebridez.

Abaoe 1875, e kelenner anezhañ er skolioù, ha newezik 'zo e vez graet kement all er skingomz. Gant-se e vez gouest an darn vuiañ eus ar skosegerion da lenn ha da skrivañ o yezh. Siwazh, kozh eo ar gouezeleger alies. Setu perag ez eo ken c'hwervw oberour ar pennad-mañ, marteze !

Troet diwar ar saozneg gant **Mikael Briant**.
Danvez pourvezet gant **Mikael Remond**.

Fae ganin war ar brezhoneg !
eme bepred ar genaoueg.

Ar «bac» en Oriant

Plijus eo bet din bepred moned da atersiñ (*goulennata*) ar skolidi o deus choazet ar brezhoneg evid ar *bac*. Siwazh ! Aterset em eus anezhe ar bloaz-mañ evid ar wezh diwezhañ peogwir em eus kemeret va retred.

Ar brezhoneg er skol, kement-se a lakae an dud kozh da c'hoarzhein an aliesañ pe da selled an dra evel un hunvre gaer med dibosubl da gas da benn.

War-dro ar bloavezhioù 43-44, gouarn-amant Pétain en doa aotreet ar vugale o tremen ar santifikad da zibab ur pennadig e brezhoneg.

Tra a bouez ! Evid ar wezh kentañ, langaj ar blouked a servije d'un dra bennak : tapoud ar santifikad-se ken brudet ha ken enoret gant tud a-ziwar ar maezioù. Piw a oa a-eneb ? Ar vistri-skol lik.

Gant ar brezhoneg daonet-se, bugale ar skolioù libr a vo trec'h war hor re-ni.

Ar brezhoneg er santifikad ne badas ket pell : skubet e voe gant ur bern lezennoù all, mad pe fall, c'hwezh Pétain gante.

Goude-se em eus anavet ar brezhoneg er *B.E.P.C.* Un arnodenn dre gomz e oa. Nag ur blijadur goulennata ar skolidi a veze ar brezhoneg o yezh pemdezieg ! Al lod muiañ anezhe a oa kloareged rag — **lezomp a-gostez an abegoù — an iliz e Breizh n'he deus ket graet fae war ar brezhoneg**, tra m'eo bet yezh nemeti ar bobl.

Cheñchet eo bet penn ar vazh bremañ — en Oriant ataw — gant ar Vretoned ha Bretonezed yaouank o tremen ar *bac*. Meur a unan ne ra foulter kêr eus hor yezh ; n'o deus ket klasket deskiñ, n'o deus ket bet ar *guriowitz* da zigor an disterañ levr. Med laret eo bet gant o rener pe renerez-skol : «Memestra, mar tapit un notenn fall, dañjer ebed evidoc'h, ne gonto ket ; med mar tapit 11, ar poent-se a dalvezo d'ober ac'hanoc'h ur bachelour».

Setu eta merc'hed yaouank o c'hortoz e-tal an nor. O zud-kozh a gomz mad-tre, o zud mad a-walc'h. Nag int ? Kompren a reont, un nebeud frazennoù a c'hallont distagañ diwar-benn ar vuhez pemdezieg, med nend int ket dedennet tamm ebed gant lavar o bro. *Kalloc'h, Loeiz Herrieù, Roparz Hemon ? Ar Barzhaz Breizh, Brud, Pobl Vreizh ?* Tud ha traoù dianav. Evid ar wezh kentan^e e lennont ur pennad e yezh Gwened.

— Nann, nen deo ket diaes !

Pe notenn evite ? Petra lavar ?

Eüruzamant ez eus re all. Ur paotr hir e vlew en deus heuliet kentelioù an *Intitut consulaire*, en Oriant. Doned a ra braw gantan^e.

Pendeogwir ema o chom en Oriant, e kinnigan dezhañ ur pennad diwar-benn e gêr a-raok brezel 14, savet gant Roperzh ar Mason. Plijet eo ouzh e lenn. C'hoant dezhañ moned pelloc'h war hent an ad-vrezhoneka ? Sur a-walc'h ?

Tud yaouank ar c'hêrioù eo an aliesañ a vez enne ar c'halonoù tommañ ouzh o yezh. C'hwervw pe ged, setu ar wirionez. Hag an hini a zo ennañ ar c'hoant da zeskiñ a zesk. Heuliañ ur skol dre lizher ne goust ket ker.

Gwellad stad ar brezhoneg er skolioù ne vefe ket un dra fall, med skouer lwerzhon a ziskouez dimp ne vo ket ar brezhoneg er skol an alc'hwez burzhodus, ar remed nemetañ evel ma kred tud 'zo.

AR BONEDOU RUZ

kendalc'h

E PEP KORR EUS BRO-GERNE E KENDALC'H AN EMGAVDEGOÙ DINDAN ATIZ AN NOTER AR BALP

Hardishaat a ra zoken an dud hag e kredont aloubiñ ar c'hêrioù dan 20 a viz gouere 1675, e tegwezh e Pondi 2000 labourer-doue chom a reont a sav dirak ti un den arvet lapierne, tailhantek eus e vicher hag e trailhont pep tra.

Andez warlec'h e fistro eno chazh un toulad anezho emaint o kregiñ da ziskar an doenn... pa gouez hwar-no ur bagod bouc'hizien armet... 15 pe 16 bennek anezho a van war d'lec'h

Gand kement-se a freizh hag a reuz dre ar vro e teu gouarnour Breizh da vezañ gwall, nehet, penaos ober euid dont a-benn eus an hailhoned-se gwell oc'h ober implij eus doueioù korugellek, neketa?

(do vezañ kendalc'het)
D.KERVILLA - F. KERRAIN

SKOAZELLIT POBL VREIZH

Skoazellit Pobl Vreizh hag a zifenn, en hor yezh, Breizh al labourerien, en ur gas ho profoù da «Pobl Vreizh» K.R.P. 2746-79 Roazhon.

listenn gentañ

Ar Bod, Gwipavaz	20 l
Gwilhamot, Gwengamp	10 l
Lavanant Pêr, Lanuon	10 l
Konan Gireg, Kanada	20 l
Riou	10 l
Ar Saoz Soazig, Suis	15 l
Marot, Brest	20 l
Allain F., Bro-C'hall	40 l
Mikael Kerne	50 l
Dr ar Gall, Plougernev,	
«Evid Pobl Vreizh»	10 l
Ar Prohon Ronan	20 l
Andouar I.	50 l
Kevrenn Konkernev	3 l
Gouel Gwengamp, dizanw	4 l
Dizanw, gouel Pleslin	2,80
Dr hag It. Dorval, Loktudi	
«Ur profig a greiz kalon	
evid ar yezh hag ar vro»	10 l
Buon Yvonna, St-Julien-de-	
Vouvantes	10 l

En holl 304,80

Trugarez da holl vignoned Pobl Vreizh!

Deiziadur godell Al Liamm 1975

10 lur an deg

- Gant ar meneg «Bloavezh mat»
- Gant bruderezh evit Al Liamm
- Gant ur golo gwenn.

c.c.p. R. Huon. 1629-14 Rennes
Distaol adalek 50 skouerenn.

FEST-NOZ FIN AR BLOAZ
e Plouye, d'an 31 a viz kerzu.

AR FALZ

kelaouenn drimizieg an Emzao
diazezet gand Yann Sohier
bodet ennañ skolaerien ha kelennerien
Vreiz
a-du gand ur skol vreizeg ha laik gwirion
Lennit Ar Falz ! Komanantit d'ar Falz !
(20 lur evid 6 niverenn)
AR FALZ, straed Kan-ar-Gwez
29245 Plourin-Montroulez
C.C.P. 430-20 H Roazon

Bep daou viz lennit

AL LIAMM

(savet e 1945)

ar gelaouenn nemeti o reifñ,
c'hwec'h gwech ar bloaz, barzhonegoù,
kontadennoù, pennadoù a bep seurt ha
keleier. 80 pajenn e pep niverenn.

Rener : Ronan Huon.

Koumanant : 30 lur. Studierien : 25 l
Mme S. Cherel, 100, bd de Verdun Rennes.
C.C.P. 2184-34 Rennes.

LEVRIOU BREZHONEK (kozh ha nevez) Ti Giraudon

30, Straed Keranpont

22300 Lannuon
pg 35 04 90

DISKOU ARFOLK

Ober, Embann, Brudañ,
peb tra graet en Breizh

Ar Sonerien Du - Diaouled ar Menez
Kouerien Sant Yann

Ar Bleizi Ruz - Ar Penseerien

Mikael Kerne - Youenn Gwernig - Cadic Ha Kimry

Beilhadege Menez - Kamm ALAN STIVELL

14, Passage du Blavet, An Oriant

pour ha trichin

Setu ur varzhoneg kaset dimp gant ul lenner harluet en Amerika.

KLEMMGAN AR BARZH DIVROET

A-hed an noz, amzer-wechall,
Merc'hed ar glaw en ur nijal
A zeuas a-us d'ho kavell
O blew hejet gant an avel —
Klevet hoc'h eus o mouezh ken flour
En traoñ ar prad war ribl an dour
Pa ziskenne eus bolz an noz
Ar c'houmoul gant o gwir bennozh.
Pelec'h ema aet merc'hed ar glaw
Hiboud an dour ne lâz med gaou.
E koad kozh ar gorriganed
Moc'h gouez a duria gant o mojoù
Stlabez flaerius an touseged
A ziluf sked an andoniou
Ho kalon a voe libouzet
Gant gouelezenn an amzerioù
Mui ne welot ar c'hoadoù glas
Ruziet emaint gant gwad al laz
Bara didarch an dinammed
'Barzh ho kenoù mui ne day ket —
Mallozh ruz d'an alouberien
O deus taolet o louzoù brein
War vro gozh an ermined gwenn.
Reun ar C'halan.

A wir galon gant Pobl Vreiz a zifenn gwir brezoneg ar bobl ha gant stourm an U.D.B. a zo e peb lec'h ma'z eus ezomm, zoken pa ne vezan ket ataw a-du gant ar mod ez eo urziet ho strollad. Perag n'eus ger brezoneg ebed skrivet e-barz Le Peuple breton ? An diw yez ne rankont ket bezañ ur gloued etre ar vrezonegerien hag ar c'hallegerien. Brezonekaad ar strollad eo ho kudenn vrasañ marteze, med muioc'h-mui ema tud U.D.B. gouest da gaozeal brezoneg mad. Bevet ar sosialisted-mañ ! Sed aze labour braw a-berz U.D.B.. Kenderc'hel a ray U.D.B. e-mod-se, sur on.

Herrig Beon.

Digant Ronan Leprohon,
rener ar Peuple Breton,
da Loig Kervoas,
rener Pobl Vreizh.

Kamalad ker,

Meuleudi deoc'h evit niverenn 55 Pobl Vreizh ! Pebezh araokadenn ! Gant hec'h eizh pajenn bremañ, ez eo modernoc'h ha sklaeroc'h ar gelaouenn. Un enor eo evit U.D.B. embann ha gwerzhañ Pobl Vreizh, ar gelaouenn vrezhonek nerzhusañ a zo.

Meuleudi adarre da strollad Pobl Vreizh ha chañs vat deoc'h da zerc'hel mat er roud-se. Kas a ran 20,00 lur deoc'h evit skoazellañ ar gelaouenn.

Ganeoc'h a galon evit hor pobl.
Ronan Leprohon.

Keneil ker,

Skrivet em boa deoc'h, daou viz bennak 'zo, evit goulenn diganeoc'h un toullad niverennoù kozh **pobl Vreizh** a rae diouer din evit klokaat va dastumadenn, met n'em eus bet respont ebet !

Gourc'hemennoù kalonek evit ho kelaouenn a zeu da vezañ gwelloc'h-gwellañ.

A wir galon ganeoc'h evit Breizh hor bro.

Yann Bouessel du Bourg, Roazhon.

Kamaladed,

Plijet braz on atav o tegemeroud **Pobl Vreizh**, lenn a ran anezhañ penn-da-benn, e gwirionez.

Meur a dra am befe, da lavaroud a-zivoud ar pennadoù. Diweahatoc'h e rin marteze.

Ar pezh 'm eus merzet dreist-holl eo penaoz Y. Gwernig en-eus dieubet e spered diouzh gwask ar galleg ; hag ivez pegen pouezus eo levezon ar brezhoneg en Emsav. A-du on gant Ren Skeren war ar poent-mañ. Amañ, e Rouen, ez eus ur bern Bretoned, med an darn vuiañ a zo diseblant ouzh kudennoù ar vro ; eus ar re a zeu da zañsal pe da seniñ, hini ebed pe dost a oar komz brezhoneg. Arabad koll kalon avad.

Da c'hortoz, e kasan deoc'h va chomlec'h nevez ha va frof evid sikour da skignañ **Pobl Vreizh** muioc'h-mui. Kenavo.

Erwan Helias, Rouen.

MIROUT A REOMP
AN NIVERENNOÙ KOSH EVID
SEVEL DASTUMADEGOU KLOR.
KASIT KELOÙ, M'HO PEUS C'HOANT
DA GAOUT UNAN. TRUGAREZ
EVID HO KOURC'HEMENNOÙ.

HA LAKAET E VO
GALLEG E-BARZH
'**POBL VREIZH**;
KAMALAD ?

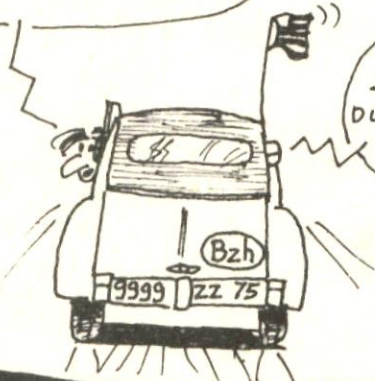
Gonid diwar an arc'hant,
gonid diwar al labour,
Amañ emañ an toull
etre ar bourc'hiz
hag ar paour.

BREIZH N'EMAN KET DA WERZHAN

BREIZHIZ A BEP SEURT

ABAS L'IMPERIALISME
FRANÇAIS EN BRETAGNE

VIVE LA
JUSTE LUTTE
DU PEUPLE
BRETON

DOUX E PEDERNEG

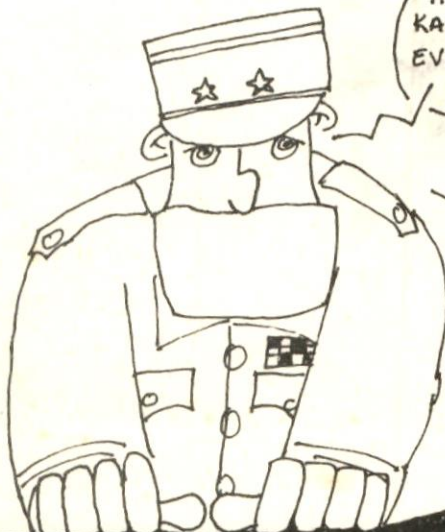
AN ARCHANT ZO
VEL MA RÉOR.
N'EO KET KIG YAR

AN ARME E KAST

M'EUZ KET
KAVET UR C'HAST
EVIT MA SOUDARDED

MONT 'RA
AR C'HIZIOU
DA GET

MARINA HA BETOÑS WAR
VORD AR MOR

RET MAT
EO PROFITAÑ
DEUS AN HEOL

LAERET DELWENNOÙ AR CHAPELIOÙ
PA MO UR BULLDOZER ELAERIN KALVARIOÙ

KELENNET 'VO AR WOLOF ER SKOL

AR BREZHONEG
N'EO KET UR YEZH
ETREVIROADEL

BRUDET EO AR SONEREZH

JABADA JABADO
J'AI UN TRISKELL ET DES SABOTS

VE KET GRAET GOAP
BREMAIG VO FEST AR VAZH

FEST NOZ E LANNUON d an 11 a viz genver

DA 21 EUR E SAL OMNISPORTS

15 a viz Kerzu 1974

« POBL VREIZH »

*

B. P. 304

29273 BREST CEDEX

KOUMANANTOU

Boutin : 6 L

Skoazell : adaleg 15 L

K.R.P. 2746-79 ROAZON

niverenn ispisial

POBL VREIZH

KANTON AR FAOUED

Disul 15 'vo poent deoc'h mont da voto (pe mont da vouezho, giz 'lara lod)... Daw vo kaoud ur c'huzulier-jeneral nevez evid kanton ar Faoued.

Ar wech-mañ koulskoude ne c'hoarvo ket an traoù giz a-rôk : kar ur c'handidat zo bet laket ar renk gant ar parti U.D.B. (Unvaniezh demokratel Breizh) : ar c'handidat-se

zo Erwan EVENOU, ur mestr-skol douzh ar Faoued.

An U.D.B. 'n eus diw gazetenn (daou journal) : Le Peuple breton e galleg, ha Pobl Vreizh e brezhoneg ! Ya ! Ni 'n eus joñjet e vefe mad gober un numero bihan evid ar re a yav da voto 'benn ar 15 douzh ar miz.

Ne ya ket mad an traoù 'barzh kornad ar Faoued. Nann 'vad ! Lod 'lara memes : «Ar vro zo 'vont da vervel !» Ha n'int ket gabouilhadoù ar re 'lara an dra-se...

Uigent vla zo oa 'barzh ar c'hanton 15 000 a dud. C'hwec'h vla zo ne chome ket ken med 12 700. Ha bremañ, ket da c'houde ! Nebeutoc'h c'hoazh sur-mad...

'Gôz perag ema ar c'hanton o koll e dud giz-se ? Peogwir ema ar re yaouank o vont kuit dalc'hmada, dalc'hmada, da Paris, d'ar C'hanaada, d'an U.S.A.... Ha n'eo ket ar re yaouank o-hunon : ar re-rall ive 'vez red dehe mont kuit pell douzh ar gêr, d'an Nort pe da lec'h all, d'ober sezoniou...

Ya ! N'eus ket tamm labour 'barzh ar vro, kenkoulz eo lared !... Ha c'hoazh, ma vefe braw ar vuhez ga 'r re zo chomet ba 'r gêr. Gac'h ! Kaled ema an traoù evite ive ! Al labourerien-douar 'deus mui-oc'h-mui a boen da c'honid o bara : labourad start zo red dehe, ha ken dister, ken izel ema ar priz a vez reit dehe evid o lêzh hag o loened ma 'deus koll beb gwech. Ma n'eo ket un druez ! Ur vezh, ya ! Kar ar re a laboura kaled 'deus droed da gaoud ur vuhez vraw memes-tra !

Ar gouarnamant 'lara : «An tachennoù zo re vihan 'barzh Breizh-Izel. Gwelloc'h vefe d'an dud diâr ar mêz klask ur vecher all.» Ur vecher all ? Ba menn ? Memes un azen gornig 'ouia mad n'eo ket ês chañch mecher, peogwir n'eus ket labour na 'barzh ar vourc'h na 'barzh ar c'hêrioù bras tro-âr-dro : ar varc'hadourien vihan 'deus poen da zalc'hen, an artizanet ema diê an traoù gate, ar vecherourien n'eo ket stank an argant a vez reit dehe. Ha c'hoazh, ne gôjamp ket douzh ar re a golla o flas 'benn vez jerret an uziniou pe ar chantierioù...

Menuzerezh ar Faoued : Tri bla zo eo bet jerret ha n'oa ket re a labour deja 'barzh ar c'hornad !

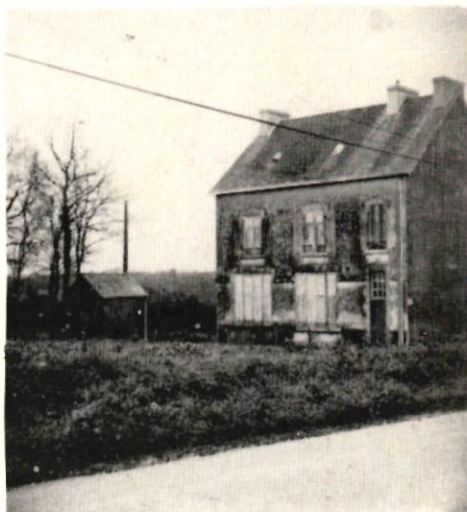
Rac'h ar vro zo 'vont da vervel ! Ur vro ken braw, ken tost da galon ar Vretoned ! Nann ! An traoù ne badint ket bepred giz-se ! Mall eo deomp sevel hon fenn en-dro, 'joñja ket deoc'h ?

Ya ! Mall bras eo gober un dra bennak, kar kornad ar Faoued n'ema ket e-gunon : ur bern kantonioù zo memes-mod : an hanter douzh ar Morbihan ha douzh ar C'hôtes-du-Nord, hag ul lodenn vad douzh ar Finister zo 'koll o gwad giz-se. Ema kreiz Breizh o vont da netra, tammig ha tammig, ha MA TALC'HO AN TRAOU DA VONT MOD-SE, NE VO KET DEN EBED KEN 'BENN HANTER-KANT VLA : ur mêz goue, un dezerzh vo ar vro-mañ ! An douaroù mad ha 'n eus-ni troet ha labourer kaled ar-lerc'h hon tud hag hon tud-kozh a yav da frôst ha da lann. An tier 'gouezho douzh o saw, ar boutigioù 'jerro o hor, ar mestrou-skol a dapo penn

an hent, ha ne vo ket ken bugoale 'barzh ar skolioù...

Eüruzamant ema irret ar mare da chañch penn d'ar vazh. Ar Vretoned zo prest da 'n em zifenn. Boud zo trouz 'barzh peb lec'h bremañ, gant sindikadoù al labourerien-douar, ga 'r vecherourien, ga 'r c'hoñversanted vihan. Ar re yaouank bremañ 'deus ket c'hoant ken da vont kuit : difenn a rant o bro. Ur bern pôtre ha merc'hed zo a lara : «Ar Vretoned 'deus ul langach, ur spered, ur c'hultur : ne fota ket gober fê gate. A-walc'h zo bet greit chas ganeomp, bremañ ema deit poent da ziskouez emomp tud !»

Boud zo bremañ un toullad kanerien nevez a gana e brezhoneg hag a zifenna ar vro : Alan Stivell zo anavet mad ha brudet memes 'barzh Bro-Sôz ha ba 'n Amerik ! Boud zo bagadoù muzik giz

Skol Kerzilian (ba parrez Gwiskriw) : Diboa m'eo bet serret, n'eus ket skol ebet ken tre Gwiskriw hag ar Faoued, ar-hed 13 kilometr !

Diaouled ar Menez. Memes ar c'hoarezed Goadec, douzh Karêz, zo oeit da gano da Paris ha da lec'h all. Gwechall 'veze laret «Ar Vretoned zo tud paour, tud lous, tud hanter goue», hag ur bern haniou gros giz-se. Bremañ 'vez laret : «Ar Vretoned 'deus ur muzik ken plijus, ul langach ken braw !»

'Barzh ar skolioù hag ar skolachoù zo milieroù ha milieroù a grennbôtred hag a verc'hed yaouank a c'houlenna ma vo diskoueiad brezhoneg dehe.

Ar Vretoned zo deit fier douzh o bro, ya ! Med c'hoant 'n eus-he da vevo braw ba 'nehi ive : goulenn a rant ma vo labour d'an holl, ha labour pêet mad, giz lec'h all.

Barzh an U.D.B., ni 'n em bila evid Breizh. Pas evid ar pennoù-bras hag ar binarded, sur-mad, evid al labourerien ne laramp ket. Kar ni zo ur parti demokratel a 'n em laka bepred douzh tu ar re baour, douzh tu ar c'hofoù moen...

Ar gouarnamant 'had, ioñ 'ra skouarn vouar : evitoñ ema delet d'ar vro mervel. Ha n'eo ket souezh ma ya ken fall an traoù 'barzh ar Morbihan : sellet piw zo ba 'r C'huzul-jeneral : 'gozig tout re wenn, tud douzh an tu dehoù : ar re-se 'gava mad ar gouarnamant, ar re-se 'n em gleva trene da wasko an dud vunud.

Ha c'hwil, ma zud vad, 'moc'h ket 'vont da voto evid unon douzh ar memes bandenn ! 'Moc'h ket 'vont da gas unon douzhpenn da Wened ! Gwall bred eo da dud AR FAOUED, PRIJEG, BERNE, MELONN, LANIJEN, GWISKRIW rein o mouezh d'ar re a zifenna al labourerien, ar re gozh, ar mammoù, ar re yaouank.

Ha piw 'joñja deoc'h 'vefe an heñ gwellañ da lakaad 'barzh ar C'huzul-jeneral ? Sur-mad eo an heñ a fota dehoñ rein buhez d'ar vro-mañ, ha digoll ar Vretoned : HEMAÑ EO KANDIDAT AN U.D.B..

Neuze, n'ankoueiad ket mont da vouezho 'benn disul 15. Votet evid ma vo splannoc'h an amzer da zont.

KANTON AR FAOUED

N'HOULA KET MERVEL !

Damp da rein hon mouezh da

Erwan EVENOU,

pôtr an U.D.B..

An uziniou prometet zo oeit d'an diaz deja !

PIW EO ERWAN EVENOU ?

Erwan EVENOU 'n eus 34 bla. Dimêt eo, hag ur verc'hig 'n eus. Mestr-skol eo-hoñ ba skolach ar Faoued.

Ar c'hornad-mañ zo anavet mad gatoñ, kar e dud-kozh oa 'chom gwechall 'ba *Leinlosten*, 'barzh parrez ar Faoued. Med e dad-paour oa oeit da vestr-skol da Josselin, hag àr-lerc'h int bet tout mestrou-skol gistoñ.

Labourad 'ra 'barzh sindikad ar mestrou-skol. Gober 'ra ive àr-dro ar vugoale hag ar re yaouank a deus c'hoant da c'hoari teatr petramant da c'houren. Greit 'n eus kampoù vakañs evite.

Pad daou vla eo bet o c'hober skol ba 'n Aljeri.

Greit 'n eus e lod ba 'r *CIDECOB*, a oa ur c'homite evid difenn ar c'hornad ha digas labour d'ar re yaouank. Med ar *CIDECOB* zo bet taget gant pôtréd Paris, ha daw oa 'n em bilo mod all...

Erwan EVENOU zo 'n em lakeit da labourad muioc'h c'hoazh 'barzh an U.D.B., peogwir e joñje n'eus ket med

ar c'handidat.

an U.D.B. a galla chañch an traoù ba 'r vro. E miz meurzh 1973 eo bet kandidat deja evid kornad bro an Henbont hag ar Faoued.

Erwan EVENOU 'gava mad ar brezhoneg, ha skrivet 'n eus ul leor e brezhoneg.

PETRA 'LARIN D'AR PREFET MA KASET 'HANON D'AR C'HUZUL-JENERAL ?

* Ar Vretoned 'fota dehe chom 'barzh o bro. Ur vezh eo mouro al labour-douar hag ar boutigioù bihan, pa 'vez ket reit nitra d'an dud ba o lec'h ! MA NE ZIGASET KET LABOUR 'BARZH AR VRO, E SAVO TROUZ BRAS, KAR AN DUD ZO IERRE SKUIZH O C'HORTOZ.

* Kanton ar Faoued zo deit da vout ur c'hornad kollet, pell douzh peb tra : daw eo lakaad muioc'h a otokarioù, re modern ha forniz evid mont da Gemperle, d'an Oriant, da Gemper, da Bondi, da Gourin, da Rostrên... Poent eo lakaad an telefon 'barzh peb kêr, evid an dud klañv.

* Boud zo c'hoazh dre amañ skolioù kozh a zo giz prizonioù evid ar vugoale : mall eo chañch 'nehe. Ha 'vid ar re vrasoc'h n'eus ket 'gozig nitra : daw eo sevel ur skolach nevez, hag ivez skolioù da ziskouein ar mecherioù hag al labour-douar.

* Ar vuhez zo oeit re drist : an dud 'deus droed da gemer un tamm plijadur àr-lerc'h o labour. N'eus ket med sevel 'barzh peb parrez un ti digor d'an holl evid gober teatr, sport, festoù-noz, ha rein diduamant yac'h d'ar re yaouank.

* N'eo ket just p'eo lojet fall an hanter douzh an dud. Daw eo rein un töl lañs hag un tammig argant dehe d'ober ur sal-dour, ur foz septik ha pezh 'fota da dommo mad o zi.

Poent bras eo sevel tier marc'had-mad da feurmo d'ar familhoù n'int ket re binard.

Ha 'vid ar re gozh 'ta, 'gôz perag ne vefe ket greit ur gêrad tier bihan da basial ur retred eürus ?

* N'eus ket a-walc'h a vedisined 'barzh kanton ar Faoued : daou pe tri muioc'h ne vefe ket re. An ospital ive ema poent brasaad 'nehoñ da c'hober àr-dro ar re glañv hag ar mammoù.

Erwan Evenou.